

UNHA REEDICIÓN MONUMENTAL
DUNHA OBRA MONUMENTAL: OS VINTE ANOS
DE *m-TALÁ*, DE CHUS PATO

Chus Pato (2020).
Obra completa: volume extra: m-Talá.
Edición de Carlos Lema
Edición do vixésimo aniversario
(Vigo: Euseino? Editores)

Falar de *m-Talá* (2000), de Chus Pato, en termos de monumentalidade non é gratuïto. Vinte anos após a súa publicación —fóra de colección—, o poemario, xa en si de características monumentais, «neobarroco», como considera María do Cebreiro nun dos estudos críticos contidos nesta edición (p. 153), reedítase nun volume que o corresponde en monumentalidade. Tal correspondencia demóstrase en dous aspectos que veñen da man. O primeiro deles é que a reedición do vixésimo aniversario vén satisfacer unha demanda do campo literario galego. Esta demanda, tendo en conta que a primeira casa editorial, Xerais, esgotou en moi pouco tempo os mil exemplares impresos da obra, a cal non deu en reeditar, é a de volver poñer sobre a mesa un poemario que no momento da súa primeira aparición suscitou unha moi efusiva resposta crítica e comercial, e poder revisar de preto, deste xeito, tanto o impacto da obra como o da súa recepción, transcorridas xa, dende entón, dúas décadas de poesía galega. O segundo dos aspectos que nos permite falar tamén de monumentalidade no que respecta a esta edición é o seu propio contexto editorial, polo que imos comezar a debullar este volume.

m-Talá forma parte, como primeira entrega en tanto que volume extra, da *Obra completa* de Chus Pato, que Euseino? Editores completará en seis volumes máis e nos que aparecerán tanto os seus poemarios pu-

blicados ata o momento como a súa obra ensaística e retórica e correspondencia. En tales obras completas, este poemario vén anunciado no terceiro volume, xunto cos dous seguintes por correspondencia cronolóxica —e quizais tamén en ciclo de escrita—: *Charenton* (2004) e *Hordas de escritura* (2008). Xa que logo, este volume sen numerar, extra, duplica a aparición de *m-Talá* no conxunto, esta vez con todo un aparato metatextual, dando conta da importancia e singularidade da obra non só dentro de toda a produción de Pato, onde *m-Talá* se constitúe como pico ou paradigma dun ciclo de escrita completado polos poemarios anteriormente citados, senón tamén nos últimos vinte anos de poesía galega, notada con intensidade en obras próximas no tempo como *Non queres que o poema te coñeza* (2004), de María do Cebreiro, *Éxodo* (2006) de Daniel Salgado, ou *Derradeiras conversas co capitán Kraft* (2007), de Oriana Méndez, mais diluída tamén na actualidade en producións poéticas enteiras: discurso crebado e referencial, hibridación de xéneros discursivos como o ensaístico ou o dramático que supoñen un violento cuestionamento dos alicerces da lírica e articulación do pensamento político, son todos aspectos da poética de *m-Talá* que foron atopando o seu lugar alén do propio libro, ata o punto de se facer pouco sorprendentes se se atopan en poéticas posteriores ao ano 2000.

A propósito do impacto de *m-Talá*, e retomando a cuestión da demanda desta reedición que existía no campo literario galego, sería deseñable que esta nova aparición do libro servise como chamada á atención da academia sobre a súa onda expansiva notada en toda a produción poética galega posterior, como influencia e como límite acadado e marcado que traza un novo contorno no horizonte de creación das xeracións dos últimos vinte anos. Un fito poético que podería ser comparable á aparición, en 1976, de *Con pólvora e magnolias*, de Xosé Luís Méndez Ferrín, libro do que é directamente debedora a poética de Chus Pato. Xa sinalou Isaac Lourido (2008: 37) que «la publicación el año 2000 de su libro *m-Talá*, ha sido señalada por parte de la crítica como susceptible de constituir un punto de inflexión en la actividad literaria gallega». Punto de inflexión que Nogueira (2017: 17) reconece en forma de influencia en certo sector das últimas xeracións poéticas.

Mais, se estamos a falar de monumentalidade, debemos ir aos elementos que constitúen esta edición do vixésimo aniversario, que, pola súa exhaustividade, extensión e interese son tamén, en parte, artífices de que este volume extra e único teña razón de ser. A edición está feita ao coidado de Carlos Lema, director de Euseino?, mais tamén editor dos últimos libros de Chus Pato na editorial Galaxia, así como dalgunha reedición —estas de carácter máis convencional— como o caso dos poemarios *A ponte das poldras*, aparecido por primeira vez en 1996, e *Fascinio*, do ano anterior. Euseino? Editores é a liña editorial da fundación Euseino?, de cuxo padroado a propia Chus Pato forma parte e á cal doou parte do seu patrimonio documental, como axiña veremos. O volume, de deseño mínimo en referencia á colección central da casa editorial italiana Quodlibet, supera as duascenas páxinas e inclúe, por orde, unha nota introdutoria á edición asinada por Carlos Lema, a reprodución revisada e corrixida do poemario e un substancioso apartado de anexos conformado polas dedicatorias, dúas entrevistas («Testemuños»), unha escolma de estudos críticos sobre a obra, un escrupuloso caderno de variantes versais da presente edición con respecto á primeira, unha escolla documental de versións previas dos poemas do libro pertencentes a cadernos da autora e mais unha «Autopoética» («Versións e documentos complementarios») e, por último, unha relación bibliográfica de poemas de *m-Talá* que aparecen en antoloxías así como de traducións totais ou parciais do poemario. A isto cómpre engadirlle, como material complementario ao volume relacionado co apartado de «Versións...», a posta a disposición no web de Euseino?, para persoas subscritoras e aquelas que desexen realizar unha microdoazón, a edición facsimilar *Os orixinais de «m-Talá»*, pertencente ao Fondo Chus Pato que a Fundación Euseino? custodia (<<https://euseino.org/os-orixinais-de-m-tala-2/>>).

De toda esta trama paratextual cómpre salientar a escolma de estudos críticos como un dos máis importantes e interesantes valores engadidos do presente volume, que ocupa practicamente un cuarto de toda a edición e reúne dende curtas recensións xornalísticas, outras académicas máis longas e mesmo artigos críticos, como son os textos de Ar-

turo Casas, María do Cebreiro, Armando Requeixo, Helena González, etc., mais tamén de estudosos de fóra do eido das letras galegas, como é o caso de Miguel Casado. Os estudos, que abranguen un período temporal dende o ano 2000 ata o 2005, dan conta tanto da sorpresa e desconcerto que a obra causou no seu lanzamento, como da súa celebración, á vez que de xeito unánime sinalan *m-Talá* como fito literario. En todo caso, a convocatoria de todo este aparato crítico debería ser interpretada como unha chamada á revisión, hogano, do poemario e o seu impacto.

Xa por último é preciso sinalar e celebrar o feito de que a edición da obra completa de Chus Pato na súa lingua orixinal sexa xa un proxecto *de facto*, uníndose así á publicación, tamén por entregas, da *Poesía reunida* que está a realizar en lingua castelá a editorial barcelonesa Ultramarinos. Non son habituais no ámbito galego, e moito menos en vida do autor, este tipo de publicacións; máis un feito para comprendermos a importancia dunha obra como a de Chus Pato.

REFERENCIAS

- LOURIDO, Issac (2008). «La poesía gallega actual. Una visión panorámica». *Galerna*, VI, 29-41.
- NOGUEIRA, María Xesús (ant.) (2017). 13: *Antoloxía da poesía galega próxima* / 13: *Antología de la poesía gallega próxima* (edición bilingüe galego-castelán). Santiago de Compostela: Chan da Pólvora; Madrid: Papeles Mínimos.

ANTÓN BLANCO CASÁS
Universitat de Barcelona
antonblancocasas@ub.edu